

D/0.13

BUDISAVCI - THE CHURCH OF THE TRANSFIGURATION

SK 1396

1952/1990.

Extraordinary importance

POSITION

Klina, the District of Peć, Diocese of Raška and Prizren

OWNER

Serbian Orthodox Church - The Monastery of the Patriarchate of Peć

D/0.13

БУДИСАВЦИ - ЦРКВА ПРЕОБРАЖЕЊА ХРИСТОВОГ

СК 1396

1952/1990.

изузетан значај

ПОЛОЖАЈ

Клина, Пећи, Рашко-призренска

ВЛАСНИК

Српска православна црква - Манастир Пећка патријаршија

The Church of the Transfiguration and the old dormitory, view from the south

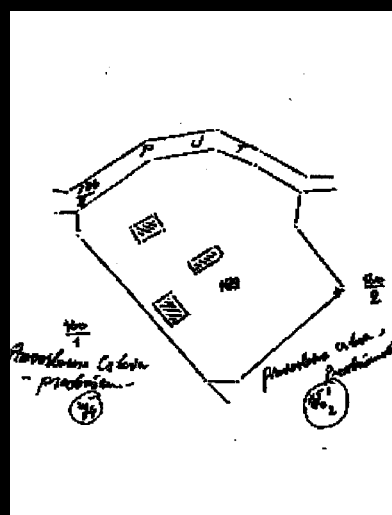
Црква Преображења Христовој и стари конак, поглед са југа

DESCRIPTION

The Monastery of Budisavci is situated in the village of the same name, by the railway station on the railway Peć - Klina. It is at a 17 kms' distance from the seat of municipality, Klina. The churchyard encloses the church of The Transfiguration, an earlier dormitory on a slightly elevated ground to the northwest, and the new one to the west.

The monastery in Budisavci dates back to the first half of the 14th century. It was probably founded, as an endowment, by king Milutin, who in 1318 granted estates adjacent to Budisavci to the monastery of Hilandar. The design of the church and decorative slim brick bond of its

Situation plan

Ситуациони план

ДЕСКРИПЦИЈА

Манастир Будисавци налази се у селу Будисавцима, у непосредној близини железничке станице на правцу Пећ-Клина. Од општинског места Клине удаљен је 17 км. У ограђеној порти налазе се црква Преображења, старији конак на узвисини

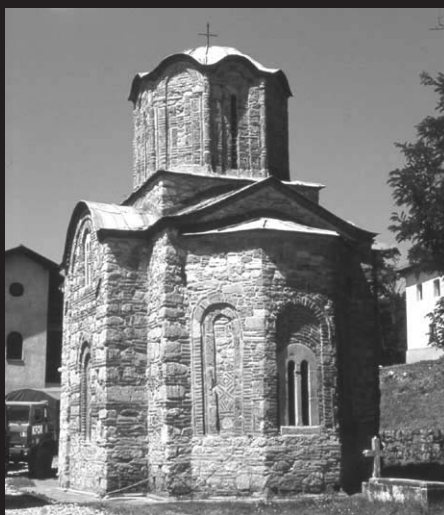
северозападно од цркве и нови конак западно од цркве.

Манастир у Будисавцима настао је у првој половини XIV века, вероватно као задужбина краља Милутина, који је године 1318. даровао имања која се граниче са Будисавцима Пречистој Владичици Богородици Хиландарској. У прилог

eastern façade indicate that the church might have been built in the time of king Milutin. It is a cross-shaped building with an eastern apse and projecting side bays. The church was subsequently restored by order of patriarch Makarije Sokolović. The upper part of its construction, including the octagonal dome decorated with niches and moulded colonettes, was rebuilt on that occasion. Patriarch Sokolović had the church painted in 1568. The frescoes were probably painted by the artist, or a group of them, who had worked in the church in Dubočica in 1565.

претпоставци да је црква настала у Милутиново време говоре и облик цркве и начин украсног зидања танким опекама на источном делу грађевине. То је крстообразна грађевина са апсидом и наглашеним испадом певница. Оштећену цркву је обновио патријарх Макарије Соколовић. Том приликом су поново изграђени горњи делови цркве са осмостраним кубетом украшеним нишама и профилисаним колонетама. Ктиторством патријарха Соколовића, 1568. године цркву је комплетно осликао живописац или група

The east side of the church with the dormitories: the new one to the left, the old one to the right

Источна страна цркве са конацима, нови - лево и стари - десно

Several building campaigns were recorded during the 17th century, when the church got new lead plate covering, and when the new refectory and residential unit were built. In 1872 a new narthex, higher and longer than the original one, was built against the west wall of the church. Certain minor repairs of the church and conventual buildings were also done. The church got a new iconostasis. Representation of the Holy Virgin of the Sign was painted in the conch of the apse.

The lintel above the Royal Doors, bearing the inscription and signature of painter Maxim, dating from 1732, is the only remain of the old iconostasis. The present one, painted by Vasilije and Alexandar Krstić Daskalović Đinovski, icon painters from Glamočnik near Debar, is designed upon a very simple scheme, probably featuring the iconostasis from the 16th century. It has a Sovereign Row with the Royal Doors and the Upper, north, door; the Crucifixion with the depiction of the Gospel to the north, and Moses' Testament tablets to the south.

Church underwent conservation treatment in the nineties. Its major result was the sanation of the roof, which prevented the penetration of atmospheric humidity.

BIBLIOGRAPHY

1. V. Petković, *Zapisi i natpisi u starim crkvama srpskim* Starinar, III ser. X-XI, Beograd 1935-1936, 38.

живописаца која је осликала цркву у Дубочици 1565. године.

Манастир је обнављан у неколико наврата у XVII веку, када је црква прекривана и изграђени конаци и трпезарија. Године 1872. уз западни зид цркве дозидана је нова припрата, која је виша и дужа од првобитне а обнављани су и други делови црквене грађевине и манастирска здања. Тада је израђен и нови иконостас, као и композиција Богородице Знамења у конхи олтарске апсиде.

Од старијег иконостаса сачувано је само надверје Царских двери са записом и потписом иконописца Максима из 1732. године. Садашњи иконостас, рад зографа Василија и Александра Крстића Даскаловића Ђиновског из Гламочника код Дебра, има једноставну шему, која вероватно понавља ону из XVI века - престону зону са Царским и Горњим, северним, дверима и непосредно изнад тога групу Распећа са Јеванђељем, са северне, и Заветним плочама Мојсијевим, са јужне стране.

Конзерваторски радови изведени су 90-их година XX века, када је поправком кровног покривача спречен продор атмосферске влаге.

БИБЛИОГРАФИЈА

1. В. Петковић, *Записи и натписи у старим црквама српским*, Старинар, III сер. X-XI, Београд 1935-1936, 38.

2. M. Ivanović, *Crkva Preobraženja u Budisavcima* Starine Kosova i Metohije I, Priština 1961, 113-144.
3. S. Petković, *Zidno slikarstvo na području Pečke patrijaršije 1557 - 1614* Novi Sad 1965, 169.
4. G. Babić, *Nizovi portreta srpskih episkopa, arhiepiskopa i patrijaraha u zidnom slikarstvu (XIII-XVI veka)* Sava Nemanjić - Sveti Sava - Istorija i predanje, Beograd 1979, 319-342 + 15 illustrations.
5. G. Subotić, *Ikono grafija svetog Save u vreme turske vlasti*, Sava Nemanjić - Sveti Sava - Istorija i predanje, Beograd 1979, 343-355.

DOCUMENTATION

Regional Institute for the Protection of Cultural Monuments
- Priština

Serbian Academy of Arts and Sciences' Board for Kosovo
and Metohija

CONDITION OF THE MONUMENT IN 2001

The monastery complex is being protected by an Italian KFOR unit. The church has been restored and it demands regular maintenance.

Fresco decoration is severely damaged due to penetration of atmospheric humidity in the upper, and

2. М. Ивановић, *Црква Преображења у Будисавцима*, Старине Косова и Метохије I, Приштина 1961, 113-144.
3. С. Петковић, *Зидно сликарство на подручју Пећке патријаршије 1557-1614*, Нови Сад 1965, 169.
4. Г. Бабић, *Низови портрета српских епископа, архиепископа и патријараха у зидном сликарству (XIII-XVI в)*, Сава Немањић - Свети Сава - Историја и предање, Београд 1979, 319-342 + 15 слика.
5. Г. Суботић, *Иконографија светог Саве у време турске власти*, Сава Немањић - Свети Сава - Историја и предање, Београд 1979, 343-355.

ДОКУМЕНТАЦИЈА

Покрајински завод за заштиту споменика културе
- Приштина

Одбор за Косово и Метохију САНУ

СТАЊЕ СПОМЕНИКА 2001.

Комплекс манастира чувају италијанске јединице КФОР-а. Храм је обновљен и у наредном периоду се очекује текуће одржавање.

Живопис је веома оштећен у горњим зонама продором атмосферске, а у доњој зони

The south wall of the nave, donor's portrait and typical damages of the frescoes

Јужни зид наоса цркве, ктиторски портрет и карактеристична оштећења фресака

impact of capillary dampness in the lower parts of the church. Large areas of fresco decoration in the upper parts of the walls and the vaults are missing. Wide cracks can be noticed in the northeastern corner and on the south wall of the altar apse. At the foot of the zone of standing figures in the altar apse, between the figures of officiating archbishops, in the background, numerous inscriptions can be seen. The majority of them date back to the 18th century.

The cracks and areas where fresco mortar was missing have been filled with lime mortar. However, the intervention has not been properly done: fillings are rough,

капиларне влаге. Велике површине фресака на горњим деловима зидова и сводовима недостају. Постоје широке пукотине у североисточном углу наоса и на јужном зиду олтарске апсиде. У доњем делу зоне стојећих фигура у олтарској апсиди, на позадинама између фигура литургичара, у фреско малтер урезани су многобројни записи, од којих већина потиче из XVIII века.

Оштећења живописа на којима недостаје фреско-малтер и пукотине пломбирани су кречним малтером, који није нанет довољно педантно тако да је грбав и на појединим местима прелази ниво

*The iconostasis and
the frescoes on
the eastern wall
of the nave*

*Иконостас и
фреске на
источном зиду
наоса*

and in certain places not level with the surface of the original fresco mortar. Cleaning of the paint layer was not carefully done and while in certain areas cleaning affected the paint layer, the others remained unclean. The walls are still contaminated by capillary humidity, in the lower zone of the northern part of the sanctuary in particular. Efflorescence can be noticed almost all over the fresco layer, especially on the north wall, in the upper zones of the south wall, and in the sanctuary. In several places fresco mortar detached from the wall.

Oil paintings dating from 1874 are well preserved and stable.

Iconostasis, made in 1874, is in considerably good condition. There are no indications of subsequent retouches and conservation interventions. The colour coat is covered with darkened varnish and soot.

D/0.14

**POGRAĐE - THE CHURCH OF HOLY
DOCTORS COSMAS AND DAMIAN
(THE LOWER CHURCH)**

SK 1389
1958/1990.
Extraordinary importance

POSITION

Klina, the District of Peć, Diocese of Raška and Prizren

OWNER

Municipality of Klina

DESCRIPTION

The church dedicated to Holy Doctors Cosmas and Damian is situated in the centre of the old Serbian graveyard and its earliest tombstones date back to the 16th and 17th

original fresco-malting. The painted layer is not carefully cleaned, so that some places are cleaned, while others remain unclean. Capillary humidity is still present in the walls, especially in the lower zone of the northern part of the sanctuary. Efflorescence is visible almost everywhere on the fresco layer, especially on the north wall, in the upper zones of the south wall, and in the sanctuary. In several places fresco mortar detached from the wall.

Oil paintings dating from 1874 are well preserved and stable.

Iconostasis, made in 1874, is in considerably good condition. There are no indications of subsequent retouches and conservation interventions. The colour coat is covered with darkened varnish and soot.

D/0.14

**ПОГРАЂЕ - ЦРКВА СВЕТИХ
ВРАЧА КУЗМАНА И
ДАМЈАНА (ДОЊА ЦРКВА)**

СК 1389
1958/1990.
изузетан значај

ПОЛОЖАЈ

Клина, Пећки, Рашко-призренска

ВЛАСНИК

Општина Клина

ДЕСКРИПЦИЈА

Црква посвећена светим врачима Кузману и Дамјану налази се у средишту старог српског гробља, чији најстарији надгробни споменици датирају из XVI и XVII века. Црква је вероватно

The west façade of the church and the old graveyard

Западна фасада цркве са старим гробљем

centuries. The church was probably originally dedicated to St Nicholas. It is a small rectangular, single-naved building, with a longitudinal barrel vault built of dressed stone bound with lime mortar, and stone-slate roofing. The church has an eastern apse semicircular both inside and outside. Two small niches, prothesis and diaconicon, can be

Situation plan

Ситуациони план

seen in the eastern wall, flanking the altar table. The façades are not coated with mortar. A conspicuous detail on its rustic façades built of dressed stone bound with lime mortar, is an arched recessed lunette above the western portal, also finished in an arch made of roughly cut limestone.

Only fragments remained of the 16th century fresco decoration. On the south wall, near the sanctuary, representation of St Nicholas, the bust of St Paraskeve, and figures of two Holy Warriors have been preserved, while on the west wall, the figures of St Sava and St Simeon Nemanja can be seen. On the north wall of the sanctuary The Vision of St Peter of Alexandria was depicted. A fragment of the fresco representing one of the officiating archbishops from the Service of the Archbishops is preserved on the south wall of the sanctuary. The eastern wall of the sanctuary, shows the figure of the Archangel Gabriel from the Annunciation. A figure of an archdeacon was preserved in the niche of prothesis. In the second zone, sanctuary walls show remains of the scenes from the Feast cycle.

The church underwent conservation treatment in 1966/1967, when the stone-slate roofing was repaired. Since

раније била посвећена светом Николи. То је једнобродна мања грађевина правоугаоне основе, засведена подужно постављеним полуобличастим сводом од притесаног камена у кречном малтеру и покривена каменим плочама, а са источне стране је олтарска апсида, полукружна изнутра и споља. У

источном зиду олтарског простора су лево и десно од часне трпезе полукружне нише проскомидије и ђаконикона. Фасаде су споља неокречене и, уз рустичност зида од ломљеног камена у кречном малтеру, посебно се издваја полукружно надвишена ниша лунете изнад западних врата, са такође лучним надвојем од притесане сиге.

Зидне слике из друге половине XVI века очуване су само у мањим фрагментима. На јужном зиду уз олтар представљени су Свети Никола, попрсеје Свете Петке и два света ратника. На западном зиду су Свети Сава и Симеон Немања. У олтару, на северном зиду је Визија светог Петра Александријског, на јужном остатак фреске једног архијереја из Поклоњења Агнецу, а на источном арханђео Гаврило из Благовести и архиђакон у ниши проскомидије. У другој зони олтарског простора су остаци сцена из циклуса Празника.

Црква је реконструисана 1966/1967. године, када је обновљен и кров од камених плоча. У последње време, од реконструкције, црква је у функцији гробне капеле, о чему сведочи и намештај, који се састоји од стола за сандук и клупа за "дворење" покојника.

the reconstruction the church has been used as funeral chapel, which is indicated by the church furnishing consisting of a table supporting a coffin and benches for those "attending" the deceased.

BIBLIOGRAPHY

1. Đ. Bošković, *Beleške sa putovanja* Starinar VIII-IX, Beograd 1933, 291.
2. P. Pajkić, *Seoske crkve u dolini Belog Drima* Starine Kosova i Metohije I, Priština 1961, 172.
3. S. Petković, *Zidno slikarstvo na području Pečke patrijaršijid* 557-1614, Novi Sad 1965, 192-193.
4. P. Balabanović, *Konzervacija živopisa Donje crkve - Sv. Dimitrija u Pograđu kod Peć* Starine Kosova i Metohije IV-V, Priština 1984, 437-440 + 7 illustrations in the appendix.
5. P. Pajkić, *Seoske crkve XVI-XVII veka na Kosovu* Glasnik Muzeja Kosova XIII-XIV, Priština 1984, 123-143.
6. M. Ivanović, *Crkveni spomenici XIII Đ XX veka, Zadužbine Kosova, Prizren Đ Beograd* 1987, 501.
7. M. Šuput, *Spomenici srpskog crkvenog graditeljstva XVI-XVII veka* Beograd 1991, 220.

DOCUMENTATION

Regional Institute for the Protection of Cultural Monuments - Priština

Serbian Academy of Arts and Sciences' Board for Kosovo and Metohija

CONDITION OF THE MONUMENT IN 2001

The church is well preserved, as well as its immediate surroundings. The covering of the northwestern part of the roof is damaged, as well as a part of the apse roofing, which paves the way for penetration of atmospheric humidity.

The drainage trench around the church, being dilapidated, is not functioning. The graveyard and paths have

БИБЛИОГРАФИЈА

1. Ђ. Бошковић, *Белешке са путовања*, Старинар VIII-IX, Београд 1933, 291.
2. П. Пајкић, *Сеоске цркве у долини Белој Дрима*, Старине Косова и Метохије I, Приштина 1961, 172.
3. С. Петковић, *Зидно сликарство на подручју Пећке патријаршије* 1557-1614, Нови Сад 1965, 192-193.
4. П. Балабановић, *Конзервација живописа Доње цркве - Св. Димитрија у Пограђу код Пећи*, Старине Косова и Метохије IV-V, Приштина 1984, 437-440 + 7 слика у прилогу.
5. П. Пајкић, *Сеоске цркве XVI-XVII века на Косову*, Гласник Музеја Косова XIII-XIV, Приштина 1984, 123-143.
6. М. Ивановић, *Црквени споменици XIII – XX века*, Задужбине Косова, Призрен - Београд 1987, 501.
7. М. Шупут, *Споменици српској црквеној грађевинарства XVI-XVII века*, Београд 1991, 220.

ДОКУМЕНТАЦИЈА

Покрајински завод за заштиту споменика културе - Приштина

Одбор за Косово и Метохију САНУ

СТАЊЕ СПОМЕНИКА 2001.

Храм је очуван, као и непосредна околина. На северозападном делу крова камене плоча су се зарушиле, исто тако и на делу крова олтарске апсиде, што омогућава продор атмосферске влаге.

Одвод око храма је запуштен те није у функцији. Гробље и стазе су обрасли травом и ниским растињем, које буја тако да може довести до оштећења споменика.

The interior of the church, the northeastern corner of the nave with the remains of fresco decoration

Унутрашњост цркве, североисточни угао наоса са остацима фресака

run into weed. The uncontrolled growth of vegetation could damage the church.

The remains of the frescoes dated to the second half of the 16th century underwent conservation treatment immediately after the reconstruction of the church. The borders of the frescoes, done in lime mortar, still outline preserved fragments. In certain places fresco mortar is detached from the wall. Two photographs taken before the conservation treatment prove that the major damages of the fresco layer are posterior to conservation interventions. These damages are caused by capillary dampness. The presence of efflorescence is particularly conspicuous on the fresco of St Nicholas on the south wall, to the east of the window. The fragment of the Resurrection of Lazarus, clearly visible on a photograph taken in 1964, is now hardly discernible. The surroundings of the church have run into weed. The vegetation growing by the walls of the church stimulates the penetration of capillary humidity. Weed growing from the roof may destroy both the roofing and the vault.

Остаци фресака датованих у другу половину XVI века конзервирани су после завршене реконструкције зарушене цркве. Опшиви фресака, урађени кречним малтером, и данас постоје на готово свим рубовима очуваних фрагмената. На појединим местима фреско-малтер је одвојен од зиданог носача. На основу две фотографије, снимљене пре конзервације, види се да су значајна оштећења бојеног слоја настала после конзервације. Ова оштећења направила је капиларна влага, стално присутна у зидовима цркве. Јако исољавање присутно је на фресци Светог Николе на јужном зиду, источно од прозора. Фрагмент сцене Васкрсења Лазаревог, јасно читљив на фотографији из 1964. године, сада је скоро непрепознатљив. Околина цркве је зарасла у коров, који расте и уза саме зидове и доприноси продору капиларне влаге. Из крова апсиде расте коров, који прети да разори кров и свод.

